

Klimat- och näringslivsdepartementet

LRF:s yttrande över betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14)

LRF tackar för möjligheten att svara på ovan nämnda remiss och vill därmed anföra följande.

Sammanfattande synpunkter

- Betänkandet saknar konsekvensanalys för små och medelstora företag. Förslagen riskerar därmed att slå mycket hårt och fel för många verksamhetsutövare.
- Tillsyn kan användas för att förebygga brott i mycket högre utsträckning än vad utredningen har föreslagit. De allra flesta verksamhetsutövare vill följa lagen.
- En ökad användning av sanktionsavgifter slår hårdare mot små verksamhetsutövare. Straff ska vara proportionerliga och utredningen har inte haft små verksamhetsutövare på andra sidan av vågskålen.

Dialog ger korrekt konsekvensanalys

LRF företräder ca 120 000 medlemmar varav ungefär hälften är företagare inom det gröna näringslivet. Det gröna näringslivet står för 4% av Sveriges BNP. LRF företräder således många av de som är ansvariga för miljölagstiftningens efterlevnad, det vill säga verksamhetsutövare. LRF anser att det är av yttersta vikt att en statlig offentlig utredning tar intryck av hur enskilda uppfattar gällande rätt och överväganden till ny rätt. LRF anser det därför anmärkningsvärt att denna utredning inte har sett värdet av att inhämta kunskap och inspel från näringslivet.

Tillsyn kan förebygga brott

LRF:s medlemmar har ett stort intresse av en väl fungerande miljöbrottslagstiftning och den myndighetsutövning som sammanhänger med den genom tillsynen. LRF ser att utredningens förslag som rör tillsyn huvudsakligen handlar om felsökning. Utgångspunkten kan vara någorlunda effektiv vid omfattande verksamheter och organiserad miljöbrottslighet. Ett sådant synsätt är dock i stället det rakt motsatta vid tillsyn av huvudsakligen laglydiga och mindre verksamheter. Dessa verksamhetsutövare behöver snarare en dialog och vägledning för att undvika att brott mot miljölagstiftningen. Utredningen hade haft stor nytta av konkreta förslag på hur

förvaltningen skulle kunna arbeta mer brottsförebyggande i tillsynen av verksamheter. LRF hade mer än gärna bistått med detta.

Ökad användning av sanktionsavgifter

LRF kan se att utredningens fokus huvudsakligen ligger på att komma tillrätta med organiserad och allvarliga brott mot miljölagstiftningen. Utredningens bedömning att öka användningen av sanktionsavgifter har dock sannolikt mycket liten effekt på organiserad brottslighet. Användandet av avgifter är huvudsakligen ändamålsenliga vid oaktsamma brott och syftet med ett ökat användande av dessa träffar andra verksamhetsutövare än de avsedda. LRF anser att det är av yttersta vikt att utreda konsekvenserna av en sådan ökning för mindre företag och generellt alla de verksamhetsutövare som vill respektera miljölagstiftningen och ta sitt ålagda ansvar. Det vill säga majoriteten.

Kriminaliseringens effekter på laglydighet

Verksamhetsutövare vill generellt följa miljölagstiftningen och vill inte orsaka skada eller risker för miljön och människors hälsa. Tillsynsmyndigheter bör därför huvudsakligen fokusera på att sprida kunskap och skapa förtroende för att en dialog vid oklarheter ska vara naturligare än en rädsla för att bli anmäld och lagförd för brott. En mjölkbonde har t. ex i genomsnitt 650 regler att följa och mjölkbönder är mycket ofta helt ensamma i sina företag. Miljölagstiftningen är komplex och kräver många bedömningar. Dessa bedömningar kan få ett ännu större korrekt utfall med rätt utgångspunkt och arbetssätt från tillsynsmyndigheterna.

Även om ett av kriterierna är att miljöbrottslagstiftningen ska vara avskräckande så vill LRF påstå att alldeles för många av de miljöbrott som anmäls är brott som kunnat förebyggas då de sällan begås med verksamhetsutövarens uppsåt. Syftet med miljölagstiftningen är att den ska hindra skada på miljön och människors hälsa uppkommer, inte att kunna lagföra verksamhetsutövare som på grund av okunskap, misstag eller missförstånd redan orsakat eller riskerat att orsaka skada. I dessa fall spelar graden av skräck för straff ingen roll.

Syftet med avskräckning genom kriminalisering har diskuterats flitigt i doktrinen. Grundtanken är att risken att drabbas av straff skall verka som ett handlingsskäl och motverka de skäl den enskilde har att handla på ett för andra eller för samhället skadligt sätt. I realiteten fungerar det endast i begränsad utsträckning. Ett straffhots ineffektivitet beror på många saker men enskildas okunnighet om vad de är skyldiga att göra är en. Att straffhotsmetoden ändå fungerar hyfsat har snarare med att göra att många människor skulle avhålla sig från ifrågavarande beteende, även om straffhotet inte fanns. Straffet är för dem av någon anledning irrelevant som handlingsdirigerande faktor eftersom de respekterar lagen eller dess innehåll utan att bry sig om själva straffhotet. Det vill säga, de allra flesta människor vill inte orsaka skada för någon eller

något. LRF anser att utredningen inte i tillräckligt stor utsträckning haft de allra flesta människor i åtanke.

Sammanfattning

Utredningen har enligt LRF inte övervägt hur normalt laglydiga som vill fortsätta att vara laglydiga träffas av förslagen i betänkandet. Hur vanligt folk som gör så gott de kan upplever det att försöka följa det mycket omfattande och komplicerade regelverk när de exempelvis bidrar till Sveriges livsmedelsförsörjning eller producerar många andra för samhällets funktion viktiga råvaror. Kriminalisering och straff är statens mest ingripande maktmedel över sina medborgare. Lagstiftningen måste därför vara väl underbyggd och genomgående utredd. LRF anser dessvärre att betänkandet saknar viktiga aspekter för att uppfylla detta och att betänkandet därmed inte kan ligga till grund för en proposition.

Stockholm 2025-08-29

Ulrika Dennerborg
Enhetschef
Strategi & Samordning

Helena Andreason
Jurist
Näringspolitisk Analys